

N. B. :

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks assigned to questions.

Q.1 A) Explain the concept of Universal Declaration of Human Rights. [8]

B) State classification of its provisions. [7]

OR

A) Explain the idea of 'Fundamental Rights' and explain Right to Freedom. [8]

B) Explain Right to Equality. [7]

Q.2 A) What is ecosystem ? Explain the idea of foodchain. [8]

B) Explain the idea of Foodweb. [7]

OR

A) Explain the term environmental degradation. [8]

B) Explain any four economic factors responsible for environmental degradation. [7]

Q.3 A) What is stress ? Explain personal stressors. [8]

B) Explain background stress. [7]

OR

A) Discuss the process of socialization and explain the role of family as an agent of socialization. [8]

B) Explain any two other agents of socialization. [7]

Q.4 Write short notes on Any Five of the following. [15]

1. Three steps towards liberalization.
2. Three arguments in favour of Privatization.
3. Corporate farming
4. Internet
5. Yoga and Meditation - a technique of stress management.
6. Time management-a technique of stress management.
7. Approach - Approach conflict
8. Physical and safety needs in Maslow's Theory of self - actualization

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

२. उजवीकडील प्रश्नाचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) मानवी हक्कांच्या वैश्विक जाहिरनाम्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

(८)

ब) त्यांच्या तरतूदीचे वर्गीकरण करा.

(७)

किंवा

अ) मूलभूत हक्कांची कल्पना स्पष्ट करा. व (व्यक्ति) स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.

(८)

ब) समतेचा हक्क स्पष्ट करा.

(७)

प्र.२ अ) परीसंस्था म्हणजे काय ? अन्नसाखळीची कल्पना स्पष्ट करा.

(८)

ब) अन्नजाळीची कल्पना स्पष्ट करा.

(७)

किंवा

अ) पर्यावरणीय न्हास ही कल्पना स्पष्ट करा.

(८)

ब) पर्यावरणीय न्हासास कारणीभूत ठरणारे कोणतेही चार आर्थिक घटक स्पष्ट करा.

(७)

प्र.३ अ) ताण म्हणजे काय ? व्यक्तिगत तणाव कारक स्पष्ट करा.

(८)

ब) धकाधकीच्या जीवनशैलीमुळे निर्माण होणारा ताणतणाव स्पष्ट करा.

(७)

किंवा

अ) सामाजिकरणाच्या प्रक्रियेची चर्चा करा आणि सामाजिकरणाचा घटक म्हणून कुटुंबाची भूमिका स्पष्ट करा.

(८)

ब) सामाजिकरणांचे इतर कोणतेही दोन घटक स्पष्ट करा.

(७)

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही पाचांवर थोडक्यात टीपा लिहा.

(१५)

१. उदारिकरणाच्या दिशेने तीन कृती

२. खाजगीकरणाच्या दिशेने तीन युक्तिवाद

३. कॉर्पोरेट शेती

४. माहिती जाल

५. योग व ध्यानधारणा - ताण व्यवस्थापनाचे तंत्र

६. वेळ व्यवस्थापन - ताण व्यवस्थापनाचे तंत्र

७. स्वीकार स्वीकार संघर्ष

८. मासलोच्या आत्मपूर्तीच्या सिध्दांतातील शारिरीक व सुरक्षाविषयक गरजा.